

T.B.M.M.
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ
Grup Başkanlığı

Sayı : 910
Tarih : 02.02.2016

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

“Kamu Hizmetlerinin Anadillerde Yerine Getirilmesi Hakkında Kanun Teklifi” ile gerekçesi ilişikte sunulmuştur.

Gereğini arz ederim.

Saygılarımla.

Meral DANIŞ BEŞTAŞ

Adana Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI				
Tali Komisyon	- İktisadi ve Mali İşleri - Plan ve Bütçe - Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor			
Esas Komisyon	Anayasa			
Tarih:	19 Şubat 2016		E.No: 2/761	
Ysm.Uzm.	Bşk.Yrd.	Başkan	Gn.Sek.Yrd.	Gen.Sek.
fg	zg	K.T.	Y. K.T.	Mh.
TBMM BAŞKANI	M.			

TBMM KANUNLAR VE KARARLAR BÖLÜMÜ
02 Şubat 2016
Numara:

T B M M GENEL EVRAK
02 Şubat 2016
No: 24435

GENEL GEREKÇE

Türkiye’de kamu yönetimi merkeziyetçi bir yapıya sahiptir. Katı merkeziyetçi politikalar ülkemize fayda sağlamadığı gibi farklı kültürler üzerinde ayrışmaya neden olmaktadır. Zira halkın yönetime katılım imkanları kısıtlanmakta, kamu hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde sunulması zorlaşmakta, insan hakları ve demokrasi anlayışıyla uyumlu bir biçimde ülkedeki farklı dil ve kültürlerin tanınması, korunması ve geliştirilmesi yönündeki politikaları güçleştirmektedir.

Ülkemizde kamu hizmetleri, halkın ihtiyaçlarına değil merkezi yönetimin sarsılmaz ideolojisine hizmet eden politikalarla yürütülmektedir. Bunların başında dillere uygulanan asimilasyon politikaları gelmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan itibaren ülkede farklı diller konuşan toplumsal kesimlerin varlığına rağmen, tek dilci bir politika izlenmiştir. Ulusal birliği sağlama amacıyla tek dilci bir politika benimseyen yeni rejim, Türkçe konuşmayı, Türklüğün temel göstergelerinden biri olarak kabul ederken, diğer anadillerin konuşulmasını ise rejime yönelik bir tehlike olarak algılamış, bu tehlike algısı diğer anadillere yönelik yasaklayıcı ve asimile edici önlemlerin alınmasını beraberinde getirmiştir.

Alınan bu önlemlerle, Türkçe dışındaki anadillerin kamusal alana girişi engellenmiş ve kamusal alan, dilsel bakımdan homojenleştirilmiştir. Birliği, her alanda teklige indirgeyen Cumhuriyet yönetimi, bu bağlamda bölücü unsurlar olarak gördüğü dini, sınıfsal ve etnik göstergelerin kamusal alandaki görünürlüklerini mutlak yasak kapsamına almıştır. Dini göstergelerin yasaklanması, Laiklik çerçevesinde gerçekleştirilirken, sınıfsal göstergelerin yasaklanması, ülkede zaten sınıfların olmadığı teziyle meşrulaştırılmıştır. Etnik göstergelerin yasaklanması ise Türkleştirme politikasıyla yansımaları bulmuştur. Bu yasaklar kamusal alanın homojenleştirilmesinde önemli rol oynamıştır. Bu bağlamda ülkede devlet eliyle yaratılan kamusal alan, dönemin “imtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış bir kitleyiz” sloganına koşut bir biçimde laik, sınıfsız ve milli/Türk karaktere büründürmüştür.

Türkçe'den başka dillerin konuşulmasına ilişkin tedirginlik, 1927 yılında, bu dillerin konuşulmasının engellenmesine ilişkin girişimlerin de başlamasına neden olmuştur. "Vatandaş Türkçe konuş" kampanyası bu dönemde başlamıştır. Siyasal iktidar, dilsel asimilasyon amacıyla yasaklama ve yok sayma yöntemlerinin dışında, çeşitli kurumlar aracılığıyla Türkçe'nin yaygınlaştırılması ve böylece diğer dillerin kullanılmasının önlenmesi yolunda, çalışmalar yapmıştır. Bu amaçla Türk Dili Tetkik Cemiyeti, 1935'e kadar olan dönemde Öztürkçecilik hareketini başlatmıştır. 1935 sonrasında "Güneş Dil Teorisi" ile başlayan süreçte temel olarak tüm dillerin Türkçe'den kaynaklandığı ileri sürülerek, Türkiye topraklarında bulunan diğer etnik grupların dillerinin varlığı ve meşruluğu da reddedilmiştir. Ardından geliştirilen taşradaki kültürel çoğulculuğun etkisizleştirilmesinde önemli rol oynayan, Türk Ocakları ve Köy Enstitüleri, Türkçe dışında dil kullanımının önlenmesi ve Türkçe'nin öğretilmesi/yaygınlaştırılması konusunda etkili olmuştur.

Dilsel asimilasyon politikasının diğer bir aracı da İskan Kanunu'dur. 1934 yılında yürürlüğe giren kanun, Türkçe dışında dillerin kullanımını engellemeye yönelik bir amaçla çıkarılmıştır. 1980'li yıllara kadar bu tezlerle yürütülen dil politikası, 19 Ekim 1983 tarihli 2932 sayılı "Türkçe'den Başka Dillerde Yapılacak Yayınlar Hakkında Kanun" un kabulü ile beraber Türkiye'de, Türkiye Cumhuriyeti'nin tanıdığı devletlerin (İngiltere, Fransa, Almanya vs gibi) birinci resmi dilleri dışındaki herhangi bir dilde düşüncelerin açıklanması, yayılması ve yayınlanması yasaklanmıştır. Böylece Türkçe dışındaki anadilleri konuşmak resmi olarak engellenmiştir. Yasanın 3.maddesi ile "Türk vatandaşlarının ana dili Türkçe'dir" demek suretiyle resmi dilden öte anadile gönderme yapan, bir başka deyişle resmi dili anadile, Türkçe'ye eşitleyen bir anlayış sergilenmiştir. Nitekim bu yasa 1991 yılında kaldırılıncaya kadar Türkçe'den başka dillerin anadili olarak kullanılmasına yönelik her türlü faaliyette bulunulması, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde, Türkçe'den başka dilde yazılmış afiş, pankart vb ses görüntü bantları ve diğer anlatım araç ve gereçleriyle yayım yapılması, yasaklanmış ve yasaya aykırı davranışlar hakkında ağır hapis ve para cezaları öngörülmüştür.

1990 yıllara kadar devam eden bu süreç, yasal düzlemde yapılan bir takım değişikliklerle kırılmaya uğramıştır. 1991 yılında, 2932 Sayılı Yasanın kaldırılmasıyla, Türkçe dışındaki dillerde konuşmak, şarkı söylemek, kaset, plak çıkarmak mümkün

hale gelmişse de getirilen serbestlik oldukça sınırlı olmuştur. Çünkü yapılan düzenlemeyle sağlanan serbestlik, eğitim, yayın gibi bir dilin öğrenilmesine, yaygınlaştırılmasına yönelik boyutları içermemiştir.

2932 Sayılı Yasa kaldırılmış olmakla beraber, Anayasa'nın "kanunla yasaklanmış herhangi bir dilin düşüncelerin açıklanmasında ve yayında kullanılmayacağını belirten 26. ve 28. Maddeleri yürürlükten kaldırılmamıştır. Anayasa'nın bu maddeleri 10 yıl sonra 2002 yılında yapılan AB uyum paketleriyle değiştirilmiştir.

Yine söz konusu yasanın kaldırılmasıyla, Türkçe dışındaki anadillerin kamusal ve özerk alanlarda kullanımına izin verilmekle birlikte, Türkçe dışındaki anadillerin kullanımı pek çok kanunla "dilsel farklılıklarla azınlık yaratma" gerekçesiyle yasaklamıştır. Özellikle parti kapatmalarda, dilsel farklılık yoluyla azınlık yaratma suçlaması yoğun bir biçimde kullanılmıştır.

2002-2004 yılları arasında Avrupa Birliği'ne giriş sürecinde, AB'nin çok kültürlülük felsefesi çerçevesinde kültürel çeşitliliğin korunması ve geliştirilmesi yolunda uyguladığı politikalara uyum sağlayabilmek, AB üyeliğinin siyasi kriterleri olan Kopenhag Kriterlerinin gereğini yerine getirmek amacıyla "3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun" gözden geçirilerek, kanuna yapılan eklemeye, Türkçe dışındaki farklı dil ve lehçelerde yayın yapılması mümkün hale gelmiştir. Getirilen serbestliğe rağmen yayın hakkı saatlerle sınırlandırılmış ve yayının sadece TRT tarafından yapılacağı belirtilmiştir. Neyse ki, 2004 yılında yapılan yeni düzenlemeyle TRT ye tanınan tekel kaldırılmış, yayın yapabilme hakkı ulusal radyo ve kanallara da tanınmıştır.

Tüm bu yasal düzenlemeler, Türkiye'deki yasaklayıcı dil politikasının terkedilmesinde önemli dönemeçlerdir. Yapılan değişikliklerle, devletin Türkiye'de yalnızca Türklerin yaşadığı şeklindeki söyleminde bir kırılma meydana gelmiş ve inkar edilen etnik gruplar, özellikle de Kürt'ler tanınmaya başlanmıştır.

Ancak bu noktada önemli olan dil politikasında yaşanan dönüşümün asıl nedenin ne olduğudur. Şimdiye kadar anadile yönelik politikalar ve yasal

düzenlemelerdeki sınırlamalara ve yasal düzenlemelerin zamanlamasına bakıldığında, tüm bu bir kısım özgürlüklerin asıl nedeninin, Avrupa Birliği'ne giriş sürecinde dayatılan çok kültürlü yapıyı tanımak olduğu söylenebilir. Buradan yola çıkılacak olursa, dil politikasında yaşanan bu dönüşümün kamusal alanın homojen/milli karakterinin sarsılması ve alanın genişlemesinde bir değişiklik yaratıp yaratmadığı önemlidir. Ne yazık ki geline süreçte farklı dillerde kamusal hizmet yürütmek amacıyla çok dilli belediyecilik hizmeti sunan, yerel yönetimler hakkında davalar açılmış ve çok dilli hizmetin yürütülmesi idari kararlarla engellenmiştir. Buda göstermiştir ki, zihniyetin aslında değişmediği, devletin hala çok kültürlü yapısından rahatsız olduğu, gerçek niyetin özgürlükleri sağlamak ve kültürleri yaşatmak olmadığıdır. Anadilin kullanılmasının kamusal alanda önünü açacak düzenlemelerin yapılması ve politikaların yürütülmesi artık acil bir biçimde ihtiyaçtır.

Ülkemizde, Anayasa'nın 3. Maddesiyle "Türkiye Devleti, Ülkesiyle ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçe'dir" ibaresi bu ihtiyacın karşılanmasında meseleyi sorunlu hale getirmektedir. Çünkü milletin bölünmez bütünlüğü ifadesi, Anayasa'nın ruhunu ortaya koymaktadır. Bu ibare, farklılıkları göz ardı eden, çoğulculuğu reddeden bir anlayışın ürünüdür. Bu bağlamda "Dili Türkçe'dir" ifadesi resmi dilden öte anadile gönderme yapan, bir başka deyişle resmi dili anadile, Türkçeye eşitleyen bir mantık içermektedir. Anayasa'nın 42. maddesinde de Türkçe dışında bir dilde eğitim hakkını yasaklamıştır.

Her ne kadar Anayasa'da, dil konusunda yasaklayıcı hükümlerin varlığıyla birlikte, Anayasa'nın 12. maddesinin "Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir" hükmünün kişi hak ve hürriyetlerinin geliştirilmesi maksadına dönük olduğu, 10. maddesinde "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar." hükmü ile devletin her türlü faaliyetinin, tüm vatandaşları için eşit bir biçimde yürütülmesi gerektiği amacı taşıdığı açıktır. Buradan yola çıkılacak olunursa, dil hakkının Anayasa'nın 12. maddesi ile kişiliğe bağlı, devredilemez ve vazgeçilemez temel bir hak olduğu ve bu hakkın kısıtlanmasının değil, siyasi iktidarlarca tüm kesimlere eşit bir biçimde geliştirilmesi gerektiği açıktır.

Dil haklarının, 20 yüzyılın başında gösterdiği gelişme, uluslararası hukukta ta kendini göstermiştir. Bir çok uluslararası sözleşme ve bildirge, özelde dil ve genelde kültürel haklara atıfta bulunmaktadır. Bunlardan biri olan 10 Aralık 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin (Türkiye bu beyannameyi 6 Nisan 1949 tarihinde imzalayarak kabul etmiştir) 2 nci maddesinde şu ifade yer almaktadır: "Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya diğer herhangi bir akide, milli veya içtimai menşe, servet, doğuş veya herhangi diğer bir fark gözetilmeksizin işbu Beynamede ilan olunan tekmil haklardan ve bütün hürriyetlerden istifade edebilir." Bu hükümle, insan hak ve hürriyetlerinin ayrımsız "herkes" için uygulanacağı ifade edilmektedir.

İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin 14 üncü maddesinde de tanınan hak ve hürriyetlerin "hiçbir ayrımcılık" yapılmaksızın uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Lozan Barış Antlaşması, Türkiye'de yalnızca gayrimüslimleri azınlık olarak tanımakla birlikte, 39.maddesi ile Türkçe dışındaki dilleri konuşan halkların, dilsel haklarını da koruma kapsamına almıştır. Türkiye'de 23 Mart 1976 tarihinde onaylanarak yürürlüğe giren "Siyasi ve Medeni Haklar Uluslararası Sözleşmesi"nin 2 nci Maddesi'nde ise şöyle denilmektedir: "Bu sözleşmeye taraf her devlet, bu sözleşmede tanınan hakları, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya diğer bir fikir, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğum veya diğer bir statü gibi herhangi bir nedenle ayrımcılık yapılmaksızın, kendi toprakları üzerinde bulunan ve egemenlik yetkisine tabi olan bütün bireyler için güvence altına almayı ve bu haklara saygı göstermeyi taahhüt eder." Tüm bu uluslararası sözleşmeler dil hakkını siyasi iktidarların keyfiyetine bırakmayacak şekilde güvence altına almayı amaçlamaktadırlar. Nitekim bu sözleşmelere imza atan ülkelerde farklı kültürlerin en temel hakları, yıllar önce korunmuştur.

Modern demokrasilerde özellikle çok kültürlü Avrupa ülkelerinde, farklı gurupların başta dil hakkı olmak üzere kültürel haklarının tanınması ve korunması, çağdaş demokrasilere ayak uydurma gereğinin yanı sıra bu kültürleri yaşatma ve geliştirme mantığına da dayanmaktadır. İsviçre, Belçika, İspanya gibi ülkelerde, bölgesel dillerin hakim dilin etkisinden kurtararak yok olmasını engellemek adına, kamusal hizmetler, çok dilli verilmektedir. Avrupa ülkeleri yanında bu gün birçok az gelişmiş ülkelerde de çok dillilik kamusal alanda kullanılmaktadır.

Irak Cumhuriyeti Anayasasında, devletin iki tane resmi dili vardır, Arapça ve Kürtçe. Iraktaki bütün resmi yazışmalar hem Kürtçe hem Arapça yapılır. Tuzhurması ilinde nüfusun %50'sini Türkmenler oluşturduğu için üçüncü resmi dil Türkmencedir. Anayasada tanınan iki resmi dile ek olarak belli yerlerde üçüncü resmi dil devreye girmektedir. Kürdistan Federe Yönetiminde, Ankava Bölgesi, Kürdistan Federal Bölgesinin içindeki alt federal bölge şeklinde örgütlenmiş bölgelerden biridir. Ankava Bölgesinde Hristiyanlar, Asuriler ve Keldaniler bütün kamusal alanda Asurice kullanmaktadır. Belediyecilik hizmetleri, emniyet ve bütün resmi kurumlar iki dilli (Kürtçe ve Asurice) uygulamaya geçmiş olup resmi yazışma dili yine Kürtçe ve Asurice dir. Sincar Bölgesinde yoğunluklu olarak Yezidiler yaşamaktadır. Eğitim ve kamusal dilleri hem Arapça hem Kürtçedir. Resmi yazışma dili Kürtçe ve Arapçadır. Altinköprü'de yoğunluklu olarak Türkmenler yaşamaktadır. Bütün kamusal alanda ve resmi yazışmalarda Türkmence ve Kürtçe kullanılmaktadır. Daha birçok bölgede etnik yapının farklılığına bağlı olarak resmi dil ve kamusal dilde çeşitlilik kazanmıştır.

Türkiye'de de çok kültürlü ve çok dilli bir yapı mevcuttur. Türkçe'nin devlet faaliyet ve hizmetlerinde tek başına kullanılması, Türkçeyi bilmeyenler için zorluklar meydana getirmektedir. Bugün ülkemizin batısı ile doğusunda, bölgenin genelinde o bölgede yaşayan vatandaşlarımızca Türkçe dışında farklı dillerde konuşulmaktadır. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde, yalnızca Kürtçe konuşan, Türkçe bilmeyen vatandaşlarımız bulunmaktadır. Aynı şekilde ülkemizin kuzeyinde ve batısında da Türkçe dışında Lazca, Çerkesce ve daha birçok farklı dili konuşup, Türkçe bilmeyen vatandaşlarımız bulunmaktadır. Türkçeyi bilmekle beraber anadillerinde kendilerini daha iyi ifade eden ve anadillerini konuşmayı tercih eden vatandaşlarımızda bulunmaktadır. Bu vatandaşlarımız, askerlik, vergi, oy verme vb vatandaşlık hukuku gereği tüm yükümlülüklerini yerine getirmekte iken sunulan kamu hizmetlerinin sadece Türkçe verilmesinden dolayı, bu hizmetlerden Türkçe bilenlere göre eşit faydalanamamaktadır.

Sosyal bir devlet olmanın gereği olarak kamusal hizmetleri bireylere daha etkin ve yaygın bir biçimde sunabilmelinin yolunun bireylerin en kolay anlayabilecekleri ve uyum gösterecekleri dilde yani anadilde hizmet sunmayla gerçekleşecektir. Ana dilde hizmetin, tek dilde hizmete göre daha fazla fayda sağlayacağı da muhakkaktır. Yapılan araştırmalar, bireylere ulaşma ve onları ikna edebilmenin en vazgeçilmez yolunun, ana

dilin kullanımı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu şekilde bulunduğu yerdeki kurallara uyumda daha fazla gerçekleşerek bir düzen sağlanmış olacaktır.

Kamusal hizmetler demokratik ülkelerde yerel yönetimler tarafından etkin olarak sağlanmaktadır. Yerel yönetimlerin demokrasi bakımından taşıdığı önem, Türkiye'nin de imzaladığı Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nda güçlü bir biçimde vurgulanmıştır. Şart'ta (m.4/3) kamusal hizmetlerin halka en yakın birimlerce yerine getirilmesi ilkesi yer almış ve kamu hizmetleri ile ilgili karar alma süreçlerine, yöre halkının etkin katılımının gerekliliği vurgulanmıştır. Halkın kamu hizmetlerine katılması ve etkin bir biçimde kamu hizmetlerinden yararlanmasının önündeki engeller, ülkemizde AYYÖŞ'nin getirdiği bu ilkenin işlerliğini de bertaraf etmektedir. Zira Türkçe dışındaki dillerde kamusal hizmetin önünün açılması ile kendini anadiliyle daha iyi ifade edecek olan vatandaşların kamusal hizmetlerde etkin katılımı sağlanarak AYYÖŞ'nin 4/3. maddesi de daha iyi bir biçimde uygulanır hale gelecektir.

Türkiye'de Türkçe dışındaki anadillerde konuşan toplumsal grupların kamusal alana katılması ve dolayısıyla kamusal alanın çoğullaşması, kamusal alanın demokratikleşmesi ve zenginleşmesi bakımından da fayda sağlayacaktır. Hukuk devletinde ne çoğunluğun azınlığa ne de azınlığın çoğunluğa karşı dayatması, zorlaması, keyfi davranışı olabilir. Çünkü "hukuk devleti" adı verilen yönetim biçiminin gerçekleştirilmesinde gerekli unsurların en başında da "kişi hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınması" gelmektedir. Bu nedenle etnik farklılığa sahip vatandaşının sayısal azlığına ya da çokluğuna bakmaksızın onun en temel haklarını korumak ve yaşatmak bir devletin hukuk ve demokratik bir devlet olmasının gereğidir.

Kamusal alanda anadil kullanımının sosyolojik ve hukuki açıdan olduğu kadar bir çok noktada hayati önem arzeden yanı da dikkatle irdelenmelidir. Örneğin vatandaşın hastalandığında acil servise gittiği vakit hekimlerce derhal doğru müdahalenin yapılabilmesi için bireyin kendisini doğru ifade edebilmesi hayati önemdedir. Bu ve benzeri örnekleri çeşitlendirmek mümkün elbette ancak hayati olanları değerlendirmekte fayda var. Yine uçaklarda uçuş öncesi, uçuş sırasında ve sonrasındaki tüm yönlendirme, bilgilendirme, uyarı, ikaz ve anonsların; uçuş bilgi, anons ve danışma hizmetleri işletme talimatına göre Türkçe ve İngilizce yapıldığından

hareketle bu bilgilendirmelerin anadillerde yapılmasında kamusal fayda olduğu kuşkusuzdur. Çünkü vatandaşların bildiğı ve anladığı dillerde yapılan anonslara göre talimatlara uyacağı gerçeğinden hareketle çok dilli anons yapılması kritik önemdedir. Bu yönü ile ele alındığında da anadilde hizmet alımı ve anadil kullanımının yaygınlaşmasının pratik faydasının yanı sıra yaşamsal önemi dikkate değerdir.

Anayasada ve evrensel hukuktaki bu yasal düzenlemelerin hayata geçirilmesiyle, ülkemizdeki ayrımcı ve yasaklayıcı bazı uygulamaların kaldırılması, bunun yanında kültürel farklılıkları koruyup geliştirecek yasal düzenlemelerin yapılması, ülkemizde toplumsal huzuru sağlayacak, vatandaşlık bağıını güçlendirecek ve ülkemizi çağdaş demokrasilere ulaştıracaktır. Bu konuda ilk yapılması gereken, Türkçeden başka anadillerin öğretilmesini yasaklayan Anayasa'nın 42/son maddesinin kaldırılması ve bu konuda yeni Anayasa'da yapılacak olumlu düzenlemeler yanında, kamu hizmetlerinin sunumunda, Türkçe dışında başka anadillerde hizmet verebilmesinin sağlanmasıdır.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Bu madde hükmü ile Türkçe dışında farklı dilleri konuşan vatandaşlarımızın, kendi anadillerinde ulusal ve yerel kamu hizmetlerinden faydalanmalarına ve kamu idarelerinin kamu hizmetlerini vatandaşların yönetimi, ekonomik, sosyal ve kültürel hayatta, yürütecekleri günlük yaşamsal faaliyetleri anadillerinde gerçekleştirmeleri eksiksiz bir biçimde sağlanması amaçlanmıştır. Dil hakkı; uluslar arası hukukun genel olarak tanımış olduğu bireysel insan haklarıdır. Dil hakkının kullanımına ilişkin getirilen sınırlamanın kaldırılması ve Türkçe bilmeyen vatandaşların kamu hizmetlerinden dolaysız bir biçimde faydalanmalarının sağlanması bu madde hükmünün temel amaçlarından. Nitekim işbu madde hükmü ile bireyin kamu otoriteleri nezdinde kendi işlerini kendi dillerinde dolaysız bir biçimde gerçekleştirebileceklerdir. Kanunun amacını belirlerken “kamusal alan” ifadesinin de doğru anlaşılması gereklilik arz etmektedir. Şöyle ki; “kamusal alan” kavramı tartışmalı bir kavramdır. Kavramın batı ülkelerindeki kullanımı ile Türkiye’deki kullanımı birbiriyle örtüşmemektedir. Türkiye de “kamusal alan” terimi “devlete ait resmi yerler” şeklinde anlaşılırken; batı ülkelerinde bunun karşılığı olarak kullanılan “public sphere” ise daha çok park, yollar gibi halka ait mekanları ifade etmektedir. Bu itibarla, bu madde hükmü ile vatandaşın; hem devlete ait resmi kurum ve kuruluşlar ile bunlara bağlı özel kuruluşlarda kamu otoriteleri önünde hem de halka ait mekanlarda kendi anadilinde hizmet almasının önü açılacaktır.

MADDE 2- Bu hüküm ile Türkçe dışında farklı dilleri konuşan vatandaşların, devlete ait resmi makamlar, yerel idareler ile devlete bağlı özel kurum ve kuruluşlar ve kamuya ait ya da özel kamu denetimi altında bulunan hizmetlerin yazılı ve sözlü her türlü işlemin anadilde yapılmasını ve kamusal alanda anadile ilişkin hizmetlerin eksiksiz bir biçimde yerine getirilmesi hususunda çeşitli kıstaslara yer verilmiştir. Bu durumda idari metinler, kimlik belgesi, ehliyet vesair gibi resmi varakanın ve diğer resmi evrak ve formların da vatandaşın talebi doğrultusunda anadillerde düzenleneceği de hüküm altına alınmaktadır. Yine, yazılı ve görsel basında, her türlü kurum ve kuruluş isimleri, bilgilendirici ve uyarıcı nitelikli tabela ve ilanlar, geleneksel yer adları ve topografik işaretler, ecza, kimyevi, tehlikeli maddeler ile gıda ürünleri gibi ülkede üretilen veya ithal edilen her türlü malın kullanım ve ikaz bilgilerini içerir yazılar da anadillerde düzenlenecektir. Böylelikle Türkçe bilmeyen vatandaşların

her türlü konuda bilgi edinebilmesi ve tüm hizmetlerden yararlanması sağlanacaktır. Keza bireyler, ulusal gazete ve yayınlara kendi dillerinde ulaşabilecekleri gibi bireylerin araç-gereç kullanımı esnasında ikaz ya da kullanım bilgilerine erişimleri açısından da kolaylık yaşayacak olmaları bu madde hükmü ile mümkün olacaktır.

MADDE 3 – Devlete ait resmi mekanlar ile yine bağlı özel kurum ve kuruluşlarda vatandaş kendi anadilinde hizmet alabilecektir. Böylelikle, birey herhangi bir devlet dairesinde gerçekleştireceği işlem için zorlanmayacak, kamu otoritesi önünde kendini daha rahat ifade edebilecektir. Kamu hizmetini anadilde sunabilmek için, bölgesel nüfus yoğunlukları baz alınarak personel alımında bölgesel anadillerden en az birini biliyor olması şartı aranacaktır. Kamu hizmeti ifa eden herhangi bir kurum personelinin bölgesel dillerden birini biliyor olması halinde, kendi anadilinde hizmet almak isteyen vatandaşın işlemleri o personel tarafından yerine getirilecektir. Kamuya personel alımı hususunda anadil bilgisi özel sınavlar ile bir ölçüye tabi tutularak personelin dil bilgisinin teyidi de bu hüküm ile gerçekleştirilecektir. Devlet, gerekli hallerde memurlar için hizmet içi dil eğitimi vererek personelin anadilde hizmet verebilmesinin önünü açacak ve personelin anadil bilgisindeki eksiklikleri giderecektir.

MADDE 4- Kamu ve kuruluşları; hizmet verecekleri anadillere ilişkin olarak bulundukları bölgedeki talep ve nüfus yoğunluğunu esas alarak personel görevlendirilmesini talep etmekle sorumludur. Nitekim talep halinde kamu kurum ve kuruluşlarının bağlı olduğu bakanlıklar bu taleplere uygun olarak personel görevlendirirler. Anadillerde kamu hizmeti verecek kamu kurum ve kuruluşları ile bu kuruluşlara personel alımı, atanması ve anadillerde kamu hizmetinin uygulama alanlarına dair hususlar ise her bakanlığın hazırlayacağı yönetmeliklerde belirlenecektir. Böylelikle, bakanlıkların kendilerine bağlı kurum ve kuruluşların ihtiyaçları doğrultusunda kıstaslar belirleyerek vatandaşın ihtiyaçlarına yönelik hizmet sunulması sağlanacaktır.

MADDE 5- Devletin, özel kurum ve kuruluşların da sundukları hizmetleri o bölgede bulunan kişilerin anlayabilecekleri dilde sunması için onları teşvik etmesi ile kamu hizmetlerinin anadilde yerine getirilmesinin yaygınlaştırılması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda anadillerde kamu hizmeti veren kurum ve kuruluşlara personel desteği ve

anadillerde hizmet için gerekli mali hususlarda bütçeden tazminat adı altında mali destek sunması neticesinde kamusal alanda anadil kullanımı yerleşik bir hal alacaktır.

Yine devlet, yeterli sayıda memur ve idari personel istihdamı ve gereken hallerde personel için gerekli dil eğitimini yerine getirmekle sorumlu olup bu hususu denetlemek ve eksiklikleri gidermekle mükelleftir. Ülke genelinde kamu hizmetlerinde kullanılan bilişim sistemleri; etkili şekilde tercüme yapan yazılım ve programlar ile desteklenen kamu hizmetinin yerine getirilmesi esnasında aksaklıkların en aza indirgenmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca bu madde hükmü, uygulamada anadil kullanımı için kolaylaştırıcı sair yöntemler geliştirilmesi noktasında her çeşit yönetime olanak sağlamaktadır.

MADDE 6 – Kamu makamları önünde ve kamu hizmeti alımında anadil kullanımının olanaklı olmadığı hallerde sözlü veya yazılı çeviri olanağının sunulması; sadece anadilde hizmet alımının mümkün olmadığı haller için geçerli olacaktır. Örneğin, kendi anadilinin konuşulmadığı bir coğrafyada kamu hizmeti alımı söz konusu olduğunda, vatandaş, tercüman vasıtası ile bu hizmeti yine anadilinde alabilecektir. Devlet bu hususta gerekli tüm önlemleri almakla mükelleftir.

MADDE 7- İşbu madde ile Türkçe'den başka dilde kamusal alanda hizmet almayı engelleyen diğer mevzuat hükümlerinin uygulanmayacağı, kamu hizmetlerinin anadillerde yerine getirilmesinin esas alınacağı hükme bağlanmaktadır.

GEÇİCİ MADDE 1- Bu hüküm ile ilintili yasal düzenlemelerin yerine getirilmesi ve bakanlıkların yönetmelikleri hazırlamaları hükme bağlanmaktadır.

MADDE 8- Yürürlük maddesidir.

MADDE 9- Yürütme maddesidir.

KAMU HİZMETLERİNİN ANADİLLERDE YERİNE GETİRİLMESİ HAKKINDA KANUN TEKLİFİ

Amaç

MADDE 1- (1) Bu Kanunun amacı; Türkçe dışında farklı dilleri konuşan vatandaşlarımızın, kendi anadillerinde ulusal ve yerel kamu hizmetlerinden faydalanmalarına ve kamu idarelerinin kamu hizmetlerini vatandaşların yönetimi, ekonomik, sosyal ve kültürel hayatta, yürütecekleri günlük yaşamsal faaliyetleri anadillerinde gerçekleştirmelerine imkân verecek şekilde yürütmelerine ilişkin esas ve usulleri belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2- (1) Bu Kanun; Türkçe dışında farklı dilleri konuşan vatandaşların, devlete ait resmi makamlar, yerel idareler ile devlete bağlı özel kurum ve kuruluşlar ve kamuya ait ya da özel kamu denetimi altında bulunan hizmetler ile yazılı ve sözlü her türlü işlemlerin anadilde yapılmasını ve kamusal alanda anadile ilişkin hizmetlerin eksiksiz yerine getirilmesini kapsar. İdari metinlerin, kimlik belgesi gibi resmi varakanın ve diğer resmi evrak ve formların da iki dilli olarak düzenlenmesi bu kapsamdadır.

(2) Kamusal alandaki her türlü faaliyetin anadillerde yapılması kapsamında; yazılı ve görsel basında, her türlü kurum ve kuruluş isimleri, bilgilendirici ve uyarıcı nitelikli tabela ve ilanlar, geleneksel yer adları ve topografik işaretler, ecza, kimyevi, tehlikeli maddeler ile gıda ürünleri gibi ülkede üretilen veya ithal edilen her türlü malın kullanım ve ikaz bilgilerini içerir yazılar da anadillerde düzenlenir.

Anadilde yapılacak olan kamu hizmetlerine ilişkin usul ve esaslar

MADDE 3- (1) Anadilde kamu hizmetleri; Türkçe dışında başka bir dilin anadil olarak konuşulduğu bölgelerde, talep olması halinde, bu dillerde de ifa edilir.

(2) Anadilde kamu hizmeti; idari, iktisadi, sosyal, bilimsel, teknik ve kültürel kamu hizmeti ifa eden kamu kurum ve kuruluşları ile bunlara bağlı özel kuruluşlarda, hizmet sunulan bölgede konuşulan anadili bilen personel tarafından yerine getirilir.

(3) Türkçe dışında başka bir dilin anadil olarak konuşulduğu bölgelerde kamu hizmeti sunan kurumlara yapılacak personel atamalarında o bölgedeki nüfus yoğunluğu ve konuşulan anadiller dikkate alınır. Bu şekilde atanacak personelin o bölgede konuşulan dillerden en az birini bilmesi şartı aranır.

(4) Kamuda göreve başlama ve terfi için gerekli düzeydeki anadil bilgisi özel sınavlarla teyit edilir. Gerekli hallerde memurlar için hizmet içi dil eğitimi verilir.

Görevlendirme

MADDE 4- (1) Anadillerde kamu hizmeti verecek kurum ve kuruluşları; hizmet verecekleri anadillere ilişkin olarak bulundukları bölgedeki talep ve nüfus yoğunluğunu esas alarak personel görevlendirilmesini talep ederler. Kamu kurum ve kuruluşlarının bağlı olduğu bakanlıklar bu taleplere uygun olarak personel görevlendirirler.

(2) Anadillerde kamu hizmeti verecek kamu kurum ve kuruluşları ile bu kuruluşlara personel alımı, atanması ve anadillerde kamu hizmetinin uygulama alanlarına dair hususlar ilgili bakanlıklarca hazırlanacak yönetmelikler ile belirlenir.

Kamu hizmetlerinde anadil kullanımına dair devletin alacağı önlemler

MADDE 5- (1) Devlet, özel kurum ve kuruluşların da sundukları hizmetleri o bölgede bulunan kişilerin anlayabilecekleri dilde sunması için onları teşvik eder. Bu kapsamda anadillerde kamu hizmeti veren kurum ve kuruluşlara personel desteği ve anadillerde hizmet için gerekli mali hususlarda bütçeden tazminat adı altında mali destek sunar.

(2) Devlet, yeterli sayıda memur ve idari personel istihdamı ve gereken hallerde personel için gerekli dil eğitimini yerine getirmekle sorumludur.

(3) Ülke genelinde kamu hizmetlerinde kullanılan bilişim sistemleri; etkili şekilde tercüme yapan yazılım ve programlar ile desteklenir. Uygulamada anadil kullanımı için kolaylaştırıcı sair yöntemler geliştirilir ve anadilde hizmet için gerekli koşullar sağlanır.

Çeviri

MADDE 6- Kamu makamları önünde ve kamu hizmeti alımında anadil kullanımının olanaklı olmadığı hallerde sözlü veya yazılı çeviri olanağı sunulur. Devlet, gereken hallerde sözlü ve yazılı çevirinin sağlanması ile buna ilişkin yeterli sayıda personel istihdamını temin etmekle sorumludur.

Aykırılıklar

MADDE 7- Bu Kanunun uygulanması gereken yerlerde, diğer kanunların bu Kanuna aykırı hükümleri uygulanmaz.

Geçiş hükmü

GEÇİCİ MADDE 1- Bu Kanunun yürürlüğe girmesini müteakip anadilde kamu hizmetinin uygulanmasına yönelik yönetmelikler ilgili bakanlıklarca kanunun yayımı tarihinden itibaren bir yıl içerisinde çıkarılır.

Yürürlük

MADDE 8- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 9- (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.